

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Інститут економіки та міжнародних відносин
Кафедра економіки підприємства, менеджменту та логістики**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ
БАКАЛАВРА З ЕКОНОМІКИ
6.050100 „Бакалавр з економіки підприємства”**

*для студентів спеціальності 6.050.100
"Економіка підприємства "
всіх форм навчання*

Ужгород, 2012

Методичні рекомендації щодо виконання дипломної роботи бакалавра з економіки для студентів спеціальності 6.050.100 "Економіка підприємства" всіх форм навчання / Укл.: Л. М. Газуда, В. В. Готра, Я. І. Алмашій. – Ужгород: ДВНЗ "УжНУ", 2012. – 46 с.

Укладачі:

Газуда Л.М., к.е.н., доцент, кафедра економіки, менеджменту та логістики

Готра В. В., к.е.н., доцент кафедри економіки, менеджменту та логістики

Алмашій Я.І. ст. викладач кафедри економіки, менеджменту та логістики

Рецензенти:

Даньків Й. Я. – голова методичної комісії, завідувач кафедри обліку та аудиту ДВНЗ «УжНУ», кандидат економічних наук,
професор

Лендел М.А. д.е.н., професор, чл.-кор. НААН України, зав. кафедрою міжнародних економічних відносин

Відповідальний за випуск: завідувач кафедри економіки, менеджменту та логістики, д.е.н., професор, член-кор. НАН України **Мікловда В.П.**

Затверджено на засіданні кафедри економіки, менеджменту та логістики Інституту економіки і міжнародних відносин ДВНЗ "УжНУ", протокол № від 2012 р.

Рекомендовано до друку на засіданні методичної комісії Інституту економіки і міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № від 2012 р.

ЗМІСТ

	Вступ	5
1.	Організація підготовки до написання дипломної роботи бакалавра	5
	1.1. Загальні положення.....	5
	1.2. Вибір теми роботи.....	6
	1.3. Складання плану дипломної роботи.....	7
	1.4. Вивчення літературних джерел з обраної теми.....	8
2.	Структура роботи.....	9
3.	Вимоги до оформлення роботи	13
4.	Захист дипломної роботи.....	20
5.	Критерії оцінювання роботи.....	20
6.	Перелік використаних джерел.....	21
7.	Додатки.....	22
	Додаток А. Орієнтовна тематика для виконання дипломних робіт	22
	Додаток Б. Список рекомендованої літератури для виконання дипломної роботи	24
	Додаток В. Заява на затвердження теми роботи	30
	Додаток Д. Зразок титульної сторінки дипломної роботи.....	31
	Додаток Е. Типовий бланк завдання.....	32
	Додаток Ж. Приклад реферату роботи.....	34
	Додаток З. Приклад змісту роботи.....	34
	Додаток К. Характеристика розділів дипломної роботи.....	35
	Додаток Л. Контрольний список необхідних складових роботи....	36
	Додаток М. Приклад оформлення таблиці.....	37
	Додаток Н. Приклади оформлення рисунків, діаграм.....	38
	Додаток П. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....	40

ВСТУП

У процесі виконання дипломної роботи бакалавра перед студентами виникає цілий ряд організаційних та методичних завдань: обрання теми роботи, її пристосування та уточнення з об'єктом відповідної практики; розробка індивідуального плану виконання роботи; порядок представлення роботи: на відгук науковому керівнику, на підпис завідувачу кафедри, на захист у Державній екзаменаційній комісії.

Для успішного виконання дипломної роботи необхідно також знати:

- як на основі вивчення практики діючих підприємств та огляду літературних джерел визначити основні напрями розкриття теми роботи;
- яким чином, аналізуючи об'єкт дослідження, виявити резерви підвищення його ефективності, розробити принципово нові шляхи удосконалення основних напрямків господарської діяльності підприємства (або поліпшити існуючі практики);
- за допомогою яких методів оцінити ефективність запропонованих нововведень та розрахувати значення очікуваних економічних показників.

Метою методичних рекомендацій є надання допомоги студентам у вирішенні поставлених задач за змістом та порядком виконання дипломних робіт, а також висвітлення процедури захисту та критеріїв оцінювання роботи.

1. Організація підготовки до написання дипломної роботи бакалавра

1.1. Загальні положення

Виконання дипломної роботи бакалавра є підсумковим етапом навчання відповідного ступеня вищої освіти.

Метою написання дипломної роботи є систематизація, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних, економічних виробничих й інших завдань; розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою проекту (роботи).

Тема дипломної роботи повинна бути актуальною, вказувати на наявність невирішених чи недостатньо обґрунтованих проблем у наукових джерелах, законодавстві, практичній діяльності організацій, установ, підприємств, державних органів, відповідати сучасному стану певних видів економічної діяльності та перспектив їх розвитку.

Дипломна робота повинна містити:

- обґрунтування актуальності обраної теми;
- чітко визначені предмет та об'єкт дослідження;
- встановлені цілі дослідження та завдання із виконання наукових досліджень, які забезпечать досягнення визначених цілей;
- короткий науково-аналітичний огляд інформаційних джерел, нормативно-правового матеріалу про виникнення і сучасний стан досліджуваної проблеми;
- аналіз монографічних і періодичних наукових видань із теми дослідження;
- подання ключової інформації у зручній для сприйняття формі (таблиці, діаграми, ілюстрації тощо);
- самостійні дослідження, розрахунки, виконані із залученням сучасних інформаційних технологій, висновки, практичні рекомендації і пропозиції щодо вдосконалення діяльності організацій, установ, підприємств чи державних органів.

Дипломна робота захищається в державній екзаменаційній комісії, яка присвоює випускнику відповідну кваліфікацію.

На початку другого семестру (не пізніше як за 120 календарних днів) студент повинен написати заяву на ім'я завідувача кафедри із зазначенням теми дипломної роботи (див. Додаток А).

1.2. Вибір теми роботи

Вибір теми є найвідповідальнішим етапом дипломного дослідження. Практика показує, що правильно обрана тема – наполовину забезпечує її успішне виконання.

В процесі вибору теми основними критеріями повинні бути:

- актуальність, новизна і перспективність;
- наявність теоретичної та практичної інформації.

Обравши тему, студент повинен усвідомити сутність пропонованої ідеї, її новизну й актуальність, теоретичну важливість і практичну доцільність. Це значно полегшує оцінку й остаточне закріплення обраної теми.

Відмічаючи новизну ідеї (теми), не потрібно забувати відоме твердження, що не все нове є обов'язково прогресивним, так само, як і старе – консервативним. Таким чином, практично будь-яка актуальна науково-дослідна тема може забезпечити виконання дипломної роботи. Все залежить від глибини і широти її розроблення і власного бачення дослідника (студента).

Оцінюючи практичну значущість обраної теми, слід знати, що вона залежить від характеру конкретного наукового дослідження.

Вибір теми дипломної роботи має бути усвідомленим і зваженим, з урахуванням індивідуальних можливостей і інтересів студента, або ж логічним продовженням попередніх наукових досліджень: курсових робіт, рефератів, повідомлень на наукових студентських семінарах, конференціях, проблемних розробок у сфері економіки та ін. Тема дипломної роботи має відповідати схильностям і творчим можливостям дослідника. Вибір теми завершується до початку виробничої практики. Перелік тем дипломних робіт знаходиться на кафедрі, щорічно переглядається і затверджується на засіданні кафедри.

Тему дипломної роботи дослідник вибирає самостійно. При необхідності він може проконсультуватися з викладачем (обраним науковим керівником). Студент-дипломник має право самостійно запропонувати власну тему, що не міститься в запропонованому переліку. Така тема розглядається і затверджується на засіданні кафедри.

З метою полегшення вибору студентом теми дипломної роботи кафедрою розроблено їх орієнтовний перелік за напрямками дослідження (див. Додаток Б).

Після вибору студентом теми дипломної роботи потрібно її погодити з науковим керівником. Керівник допомагає студенту сформулювати план дипломної роботи і дає завдання стосовно виконання дипломної роботи, яке затверджується завідувачем кафедри. На основі завдання студент складає графік виконання дипломної роботи.

1.3. Складання плану дипломної роботи

Від самого початку написання дипломної роботи студенту необхідно мати план, у складанні якого йому допомагає науковий керівник. Крім того, науковий керівник рекомендує необхідну основну та додаткову літературу, статистичні матеріали й інші джерела за темою; проводить систематичні, передбачені розкладом бесіди і консультації; оцінює зміст виконаної роботи як частинами, так і в цілому; дає згоду щодо її подання на захист. Таким чином, керівник надає науково-методичну допомогу, систематично контролює поетапне виконання роботи, вносить необхідні корективи, дає рекомендації щодо доцільності прийняття того чи іншого рішення, а також робить висновок про завершеність дипломної роботи.

Досвід свідчить, що за весь період написання дипломної роботи може бути сформовано кілька видів планів. Робочий план починається з розробки теми, тобто задуму наукового дослідження. Можливо, що підґрунтям такого задуму буде лише гіпотеза, тобто припущення, викладене як на основі інтуїції (передчуття), так і на попередньо розробленій версії (тобто на повідомленні чогось з метою попереднього пояснення). Навіть така постановка справи дасть змогу систематизувати й упорядкувати всю наступну роботу.

Попередній робочий план тільки в загальних рисах дає характеристику предмета дослідження, надалі такий план може і повинен уточнюватися,

проте основне завдання, що стоїть перед роботою в цілому, має змінюватися якомога менше.

Робочий план має довільну форму. Як правило, це план-рубрика, що складається з переліку розташованих у колонку рубрик, об'єднаних внутрішньою логікою дослідження даної теми. Такий план використовується на перших стадіях роботи, даючи змогу ескізно представити проблему, що досліджується, в різних варіантах.

На подальших етапах виконання дипломної роботи складають план-проспект, тобто реферативне викладення розміщених у логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися увесь зібраний фактичний матеріал. Доцільність складання плану-проспекту визначається тим, що шляхом систематичного включення все нових і нових даних його можна довести до заключної структурно-фактологічної схеми дипломної роботи.

Студенту необхідно усвідомити *черговість* і *логічну послідовність* запланованих робіт. При організаційній черговості завдання виконуються залежно від наявних можливостей, порядок їх виконання може змінитися тільки за умови їх кінцевої завершеності за терміном виконання.

Логічна послідовність диктує розкриття сутності завдання. Доки не завершений перший розділ, не можна переходити до другого. Важливо навчитися знаходити в будь-якій роботі головне, вирішальне, те, на чому доцільно зосередити на даний час свою увагу. Це дасть можливість знайти оптимальні розв'язки поставлених завдань. Такий методичний підхід приводить до необхідності врахування стратегії і тактики наукового дослідження. Це означає, що студент визначає генеральну мету роботи, формулює центральне завдання, виявляє всі доступні резерви для виконання задуму та ідеї, обирає необхідні методи і прийоми дій, знаходить найзручніший час для виконання кожної операції.

У творчому дослідженні план має динамічний, рухливий характер і не може, не повинен сковувати розвиток ідеї та задуму студента, зберігаючи певний чіткий і визначений науково-дослідницький напрям у роботі.

1.4. Вивчення літературних джерел з обраної теми

Ознайомлення з літературою за темою дипломної роботи починається відразу після розробки ідеї, тобто задуму наукового дослідження, який, як уже зазначалося раніше, знаходить своє відображення в темі й плані роботи. Така постановка справи допомагає цілеспрямованіше шукати літературні джерела за обраною темою і краще опрацювати матеріал, адже витoki основних питань проблеми майже завжди закладені в більш ранніх дослідженнях.

Як знайти потрібну літературу? Добре складений перелік навіть при побіжному знайомстві із заголовками джерел допомагає усвідомити обсяг потрібної інформації. Необхідно переглянути всі види джерел (передусім публікації за останні роки), зміст яких пов'язаний з темою дипломного дослідження. До них належать матеріали, надруковані в різних вітчизняних і

зарубіжних виданнях, офіційні матеріали, статистична інформація. Список рекомендованої літератури для виконання дипломної роботи подано у *додатку В*.

Найважливіші книги та статті необхідно обов'язково прочитати в оригіналі. Вивчивши літературне джерело, відразу зробіть його повний бібліографічний опис, щоб не втратити достовірність інформації.

Вивчаючи літературу, не намагайтеся тільки запозичити матеріал. Паралельно обдумайте знайдену інформацію. Цей процес має тривати протягом усієї роботи над темою, тоді власні думки, які виникли в ході знайомства з чужими працями, стануть основою для отримання нового знання. Зазвичай використовується не вся інформація, що міститься в певному джерелі, а тільки та, яка безпосередньо стосується теми дипломної роботи і тому найбільш цінна і корисна. Таким чином, критерієм оцінювання вивченого є можливість його практичного використання в роботі.

Працюючи над окремим розділом чи підрозділом потрібно взаємопов'язувати його із проблемою в цілому, і навпаки, розглядаючи проблему в широкому розумінні необхідно вміти розділяти її на частини, кожна з яких продумувати в деталях.

Можливо, частина отриманих даних виявиться непотрібною, дуже рідко вони використовуються повністю. Тому необхідним є ретельний відбір і оцінювання інформаційного матеріалу, передусім наукового.

Основними завданнями огляду літератури є:

- *ознайомлення з матеріалами* за темою дипломної роботи, їх класифікація, відбір пріоритетних досліджень, основних фундаментальних праць, найсуттєвіших результатів;
- *формулювання напрямів дипломної роботи*, характеристика методу й основних розділів теоретичної та практичної частин роботи;
- *отримання вихідного матеріалу* для написання частини дипломної роботи, складання анотованого покажчика статей і книг за обраною темою.

2. Структура роботи

Дипломна робота складається з таких структурних елементів:

- титульний аркуш;
- типовий бланк завдання до роботи;
- реферат;
- зміст;
- перелік умовних позначень (при необхідності);
- вступ
- основна частина (розділи роботи);
- висновки;
- перелік використаних джерел;
- додатки (при необхідності).

Розділи роботи повинні бути поділені на 2–3 підрозділи. Третій розділ можна не ділити на підрозділи.

Дипломна робота бакалавра повинна мати обсяг 70–80 сторінок основного тексту (вступ, розділи, висновки). З наступним (примірним) розподілом сторінок (у %):

Розділи дипломної роботи	Обсяг роботи, %
Вступ	5
Перший розділ	25
Другий розділ	30
Третій розділ	25
Висновки	5
Список використаних джерел	10

Титульний аркуш роботи (див. Додаток Д) містить найменування вищого навчального закладу, в якому виконана робота, прізвище, ім'я, по батькові автора, назву роботи, шифр і найменування спеціальності, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника, місто та рік виконання роботи.

Типовий бланк завдання до роботи подається після титульного аркуша. Зразок оформлення завдання наведено в Додатку Е.

Реферат – стисло відображає основні аспекти дослідження і формується на основі завершеної дипломної роботи (див. Додаток Ж).

Далі розміщується зміст, в якому зазначається найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків (див. Додаток З).

Перелік умовних позначень, скорочень і термінів. Якщо в роботі вживається специфічна термінологія, використано маловідомі скорочення та інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, на окремій сторінці, яка розміщується перед вступом.

Складається він таким чином: ліворуч - скорочення (за абеткою), праворуч – розшифровка.

До прикладу:

ВРП – Валовий регіональний продукт

СЕЗ – Спеціальна економічна зона

СОТ - Світова організація торгівлі

Якщо спеціальний термін, скорочення, символ чи позначення повторюється менше трьох разів, їх розшифровка дається у тексті при першому згадуванні.

Вступ розкриває сутність і стан вивченості проблеми, обґрунтування необхідності проведення дослідження, доцільності роботи для економіки країни, регіону, підприємства.. У вступі обґрунтовується актуальність теми, розкривається наукове та прикладне значення її розробки, чітко формулюється мета і завдання, об'єкт і предмет, методи та інформаційну базу дослідження. Розглянемо основні частини вступу більш детально.

Актуальність теми – обов'язкова вимога до будь-якої дипломної роботи. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми, з чого й випливає актуальність теми.

Від обґрунтування наукової проблеми логічно перейти до формулювання мети дослідження, а також зазначення *конкретних завдань*, які будуть вирішуватися відповідно до визначеної мети.

Обов'язковим елементом вступу є визначення об'єкта і предмета дослідження.

Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення (підприємство або організація, на основі даних якого виконується дипломна робота).

Предмет – проблема (коло питань), які досліджуються в роботі на прикладі об'єкта дослідження. Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає тему дипломної роботи.

Методи дослідження, як інструмент добування фактичного матеріалу, також обов'язкові елементи вступу до дипломної роботи і необхідна умова досягнення поставленої мети. У вступі описуються й інші елементи наукового процесу. До них, зокрема, відносять посилання, на якому саме фактичному матеріалі виконана дана праця. Тут дається характеристика основних джерел отримання інформації (офіційних, наукових, літературних, бібліографічних) і вказуються методологічні засади про ведення дослідження.

Завдання дослідження повинні окреслити сферу наукового пошуку, досліджувану у дипломній роботі.

На завершення вступу доцільно подати структуру дипломної роботи, тобто навести перелік її структурних елементів і обґрунтувати послідовність їх розміщення.

Основна частина дипломної роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів. Кожний розділ починається з нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати короткий опис питання та обґрунтування застосованих методів дослідження. У кінці кожного

розділу подають висновки із стислим викладенням наведених наукових і практичних результатів.

Зміст розділів основної частини повинен відповідати темі роботи і повністю її розкривати. Студенту необхідно в трьох розділах роботи стисло, логічно та аргументовано викладати матеріал відповідно до встановлених вимог.

Найбільш прийнятною є структура роботи, що передбачає 3 розділи.

Перший розділ, як правило, присвячується дослідженню теоретичних основ теми, де висвітлюються фундаментальні положення економічної науки в цій галузі знань і розглядаються такі питання (оформлені у вигляді підрозділів чи параграфів): теоретичний огляд та аналіз досліджуваних питань; місце проблеми, яка вивчається, у системі економіки, взаємозв'язок елементів системи, вплив предмету дослідження на стан економіки; концепція предмету дослідження, тощо.

На основі аналізу теоретичних підходів та узагальнення різних точок зору, дипломник повинен висловити і обґрунтувати власне бачення, або ж висловити власну оригінальну точку зору.

В другому розділі (аналітичному) на основі вивчення, обробки та узагальнення аналітичних матеріалів необхідно: відобразити техніко-економічну характеристику об'єкта дослідження та сучасний стан вирішення досліджуваної проблеми на конкретному підприємстві **не менше, як за останні 3 роки**; виявити динаміку відповідних показників, що характеризують стан економіки в цілому, в галузі, регіоні, ситуацію на підприємстві з проблем, що розглядаються; визначити вплив різних чинників на досліджувані процеси та встановити причини недоліків; оцінити невикористані можливості підприємства щодо вдосконалення управління відповідними процесами; сформулювати висновки щодо можливих заходів, спрямованих на вирішення проблемних питань.

Матеріали цього розділу повинні базуватися на ретельному вивченні чинного законодавства, інструкцій й інших нормативних матеріалів, на всебічному і глибокому аналізі статистичного і фактичного матеріалу, зібраного в процесі виробничої практики.

Третій розділ (оптимізаційний) повинен бути присвячений питанням удосконалення предмету дослідження відповідно до умов функціонування суб'єкта господарювання. Завдання, які потрібно вирішити, такі:

- огляд напрямків удосконалення предмету дослідження стосовно об'єкта вивчення;
- оптимізація предмету дослідження або кількох його найзначніших елементів, у тому числі з використанням математичних методів та моделей;
- використання можливостей обчислювальної техніки для удосконалення окремих аспектів предмету дослідження;
- розрахунок економічної ефективності пропозицій студента в частині

удосконалення діяльності об'єкта дослідження з кола проблем, що вивчаються, стосовно до умов функціонування суб'єктів ринку в Україні.

Висновки рекомендується оформити чітко, логічно виважено, Висуваючи ті чи інші пропозиції, необхідно відзначити їхню ефективність.

У *висновках* підводиться підсумок дослідження, необхідно чітко та послідовно (у тезисній формі), викласти основні узагальнення результатів проведених досліджень, не перевантажуючи цифровими даними й іншими другорядними матеріалами. Вказати у якій мірі вирішені завдання та досягнута мета випускної роботи, що була сформульована у вступі.

Інформація, представлена у текстовій, табличній, графічній формі або у вигляді форм первинної статистичної звітності, проміжні математичні доведення тощо, які не увійшли до складу основної частини, але яку студент вважає за доречне вмістити у випускну роботу, виносяться у додатки.

Характеристика розділів дипломної роботи наводиться у *Додатку К*.

У *додатку Л* наводиться контрольний перелік складових роботи для самоперевірки студентом наявності всіх частин.

Стиль викладу матеріалу у дипломній роботі має бути науково строгим та стриманим, коректним у полеміці. При побудові речень бажано використання дієслів, що стоять у неозначено-особовій формі, наприклад: "Вважається за доцільне запропонувати...", але не: "Я пропоную...".

3. Вимоги до оформлення роботи

Бакалаврська робота друкується машинописним способом або за допомогою комп'ютерного принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А 4 (210x297 мм), притримуючись берегів таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм, з використанням шрифтів текстового редактора Word розміру 14 через 1.5 міжрядкові інтервали.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою.

Текст основної частини поділяється на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин роботи „ЗМІСТ", „ВСТУП", „РОЗДІЛ", „ВИСНОВКИ", „ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", „ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично щодо тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовку не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше позицій, то їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в добір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом дорівнює 2-3 інтервали.

Кожну структурну частину роботи потрібно починати з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подаються арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, не проставляючи на ньому номер. Наступні сторінки нумерують у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: "1. ВСТУП" або "Розділ 6. ВИСНОВКИ". Номер розділу ставлять після слова "РОЗДІЛ", після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумеруються у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: "2.3" (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: "1.3.2" (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Подання таблиць (див. Додаток. М).

- Цифровий матеріал, коли його багато або є потреба у зіставленні певних показників, як правило, оформлюють у таблиці. За змістом таблиці поділяються на аналітичні та неаналітичні. Аналітичні таблиці є результатом обробки й аналізу цифрових показників. Як правило, після таких таблиць робиться узагальнений аналіз показників, що вводиться до тексту словами: "аналіз показників таблиці дає змогу зробити висновок, що...", "із таблиці видно, що" і т. ін. При цьому в тексті не треба повторювати кількісних відношень, які наведені в таблиці. До неаналітичних таблиць вміщують здебільшого необроблені статистичні дані, необхідні лише для подання інформації або констатації певного стану речей.

- Таблиці повинна передувати преамбула, де здійснюється перша згадка про таблицю і пишеться слово "табл.", при повторних — "див. табл.", після чого вказують номер таблиці (без знаку "№").

- Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: "Таблиця 1.1" (друга таблиця

першого розділу). Якщо в роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

- При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово "Таблиця" і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова "Продовження табл.) і вказують номер таблиці, наприклад "Продовження табл. 1.1".

- Зазвичай таблиця складається із таких елементів: порядкового номера і тематичного заголовка, боковика, заголовків вертикальних граф (головки), горизонтальних рядків, вертикальних граф (основної частини, тобто прографки).

Приклад побудови таблиці

Назва таблиці		Таблиця (номер)			
Головка					Заголовки граф
					Підзаголовки граф
Рядки					

Боковик (заголовки рядків)   Графи (колонки)

- За логікою побудови таблиці її логічний суб'єкт, або підмет (позначення тих предметів, які в ній характеризуються), розміщують у боковику, головці, чи в них обох, а не у прографці; логічний предикат таблиці, або присудок (тобто дані, якими характеризується підмет), – у прографці, а не в головці чи боковику. Кожен заголовок над графою стосується всіх даних цієї графи, кожен заголовок рядка в боковику – всіх даних цього рядка. Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути по можливості коротким.

- При побудові таблиці слід дотримуватися збереження певних пропорцій між її частинами: боковик не може займати більше третини її формату, а висота заголовної частини – перевищувати третину висоти таблиці.

- Слід уникати повторів тематичного заголовка в заголовках граф, одиниці виміру зазначати у тематичному заголовку, виносити до узагальнюючих заголовків слова, що повторюються. Боковик, як і головка, вимагає лаконічності. Повторювані слова тут також виносять в об'єднувальні рубрики; загальні для всіх заголовків боковика слова розміщують у заголовку над ним. У прографці повторювані елементи, які мають відношення до всієї таблиці, виносять в тематичний заголовок або в заголовок графи; однорідні числові дані розміщують так, щоб їх класи співпадали; неоднорідні – посередині графи; лапки використовують тільки замість однакових слів, які стоять одне під одним.

- Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку дипломної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

- Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головку, в другому випадку – боковик.

- Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк "-", відсутність даних – трьома крапками "...” або літерами "н.в." (немає відомостей).

- Якщо всі дані, наведені у таблиці, мають однакову одиницю вимірювання, то її вказують у тематичному заголовку, якщо різні – то в заголовках стовпців або рядків через кому. Позначення одиниць вимірювання при цьому має відповідати загальноприйнятим стандартам.

- Якщо наведені у таблиці дані відрізняються будь-якими особливостями (є попередніми, відносяться до частини явища, що вивчається, тощо), то на це необхідно вказати у примітках, які розміщують одразу під таблицею.

- Таблиці вміщують у роботу одразу ж після першого згадування про них у тексті або на наступній сторінці. Розміщувати таблиці слід так, щоб їх можна було читати, не повертаючи рукопису; якщо це неможливо – таблицю вміщують так, щоб рукопис треба було повернути за годинниковою стрілкою.

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми) необхідно приводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації позначають скороченим словом «Рис.» (слова «схема», «діаграма», «графік» та інші не вживаються) і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Графічне наведення статистичних даних, яке наочно показує співвідношення між ними, називається діаграмою. За формою побудови діаграми поділяють на лінійні, площинні та зображувальні. Найчастіше у випускних роботах використовують лінійні і площинні (стовпцеві та секторні) діаграми.

Лінійна діаграма характеризує за допомогою прямих, кривих або ламаних ліній кількісні показники розвитку об'єктів, явищ або процесів, що досліджуються.

У стовпцевих діаграмах кількісні дані відображаються у вигляді прямокутників – стовпців, які розміщуються вертикально поряд або на однаковій відстані один від одного. Висота цих стовпців відповідно до встановленого масштабу пропорційна кількісним значенням показників, що зображуються. Горизонтальне розміщення таких прямокутників утворює стрічкову діаграму.

Секторна діаграма є широко відомою формою зіставлення різних частин одного цілого. Площі, які утворюються секторами кола, і є основою для порівняння. Секторна діаграма будується шляхом поділу кола на окремі сектори пропорційно питомій вазі частин у цілому.

Засобом графічного зображення змін однієї змінної величини залежно від змін другої є графік. Найчастіше у випускних роботах використовуються графіки часових рядів. Такі графіки зображують зміни явищ або процесів у часі. Для побудови часових рядів використовується, як правило, прямокутна система координат. На осі абсцис відкладаються відрізки часу, а на осі координат – значення рівнів ряду динаміки. На один графік можна нанести для порівняння кілька динамічних рядів.

Схеми у дипломних роботах використовують для того, щоб показати склад, структуру та взаємозв'язок між окремими елементами явища, що вивчається, або щоб відобразити послідовність елементів того чи іншого процесу.

Кожна ілюстрація у дипломній роботі повинна мати порядковий номер, який складається з двох цифр, розділених крапкою (номер розділу та номер рисунку в середині розділу), тематичну назву, а у разі необхідності - ще й пояснення (підрисунковий текст). Для всіх ілюстрацій прийнято єдине позначення "Рис." (рисунок). Номер рисунку та його назва розміщуються під рисунком. При посиланні на ілюстрацію у тексті випускної роботи називають її вид (діаграма, графік, схема) та номер. При повторному посиланні на ілюстрацію використовують скорочене слово "дивись" (наприклад, "див. рис. 1.1"). Приклад оформлення рисунку дивіться в *додатку Н*.

Всі ілюстративні матеріали у дипломній роботі розміщують одразу після посилання на них. Розміщувати рисунки слід так, аби їх можна було читати не повертаючи рукопису. Якщо це неможливо – ілюстрації розміщують так, щоб рукопис треба було повернути за годинниковою стрілкою.

Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Порядковий номер формули вказують у

круглих дужках праворуч від неї. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта потрібно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки. Посилання в тексті на порядковий номер формули роблять у круглих дужках, наприклад: " у формулі (2.2)".

Рівняння і формули необхідно виділяти в тексті вільними рядками (вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка).

Приклад:

$$E^{ee} = E_{int} + \sum_{i=1}^n e_i^{ee} q_i t_i \quad (1.1)$$

$$F2 = S_3 - S_4 \quad (1.2)$$

Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення(:).

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова "Примітки" ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...

2. ...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова "Примітка" ставлять крапку.

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні дипломної роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в роботі. Посилання в тексті дипломної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, "... у працях [1;2]...".

Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки відповідного джерела, то використовують формат [1, с. 15], що має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

При непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і давати відповідні посилання на джерело.

Посилання в тексті можуть бути посторінковими чи наскрізними. У наскрізних посиланнях перші цифри, у квадратних дужках, відповідають порядковому номеру праці, використаної студентом, що наведена у списку використаних джерел, другі – вказують сторінки видання, інформація яких була використана в процесі написання роботи. Наприклад: [2, с. 357]. Як свідчить досвід написання наукових робіт, наскрізна нумерація є більш прийнятною.

Список використаних джерел слід розміщувати за абеткою, вимоги щодо його формування подано в *Додатку П*.

Додатки оформляються як продовження дипломної роботи після списку використаних джерел. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Угорі малими літерами друкується заголовок з першої великої симетрично, відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово „Додаток” і велика літера, що позначає додаток. Додатки потрібно позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А; Додаток Б...

При оформленні додатків окремою частиною на титульному аркуші друкують великими літерами слово “ДОДАТКИ”.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 - другий розділ додатка А; В.3.1 - перший підрозділ третього розділу додатка В. Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2 - другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А. 1) - перша формула додатка А.

Заключна стадія оформлення дипломної роботи – переплетення. Можна використовувати і спеціальні папки для дипломних робіт.

Дипломна робота повинна бути підписана студентом на титульному листку із зазначенням дати. Науковий керівник у письмовій формі дає розгорнутий відгук на виконану студентом дипломну роботу. Після цього здійснюється зовнішнє рецензування.

Оформлена дипломна робота (з відгуком наукового керівника, зовнішньою рецензією) подається до Державної екзаменаційної комісії в термін, встановлений наказом ректора. Студент-дипломник має можливість ознайомитися на кафедрі з відгуком керівника та зовнішньою рецензією за 2-3 дні до захисту.

4. Захист дипломної роботи

Процедура захисту

Бакалаврська робота захищається перед спеціальною комісією. Студент готує до захисту доповідь та ілюстративний матеріал у вигляді таблиць, графіків, рисунків, які висвітлюють результати дослідження, основні висновки, узагальнення та пропозиції, які містяться у роботі. Бажана кількість ілюстрацій – 5-7.

Захист бакалаврської роботи починається з доповіді її автора, в якій він/вона у межах 8-10 хв. має викласти:

- актуальність теми,
- структуру роботи,
- об'єкт, предмет та методи дослідження,
- зміст запропонованих заходів та обґрунтування їх ефективності (для їх викладення рекомендується затратити не менше 70 % часу, відведеного для доповіді).

На завершення студенту необхідно зазначити: де слід, на його думку, застосувати результати дослідження; яка очікувана соціально-економічна ефективність запропонованих ним/нею заходів.

Члени комісії, присутні на захисті, можуть задавати студенту питання з метою визначення рівня та самостійності підготовки роботи.

Під час захисту ведеться запис робіт у спеціальній формі. Обсяг часу на загальний захист бакалаврської роботи не повинен перевищувати 15 хвилин.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні комісії виноситься її рішення. У випадку незгоди членів комісії думка голови комісії є вирішальною. Рішення комісії щодо захисту бакалаврських робіт оголошується її головою в день проведення їх захисту.

Студенти, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, здійснюють перезахист через рік.

Бакалаврська робота після захисту передається на збереження до архіву кафедри.

5. Критерії оцінювання роботи

Оцінка "ВІДМІННО" виставляється студенту, який виконав глибоке і системне самостійне дослідження в бакалаврській роботі, вільно володіє матеріалом, знайомий з наведеною в роботі літературою, досконало володіє навиками необхідних розрахунків, грамотно і логічно викладає матеріал, дає змістовні і аргументовані відповіді на запитання.

Оцінка "ДОБРЕ" виставляється студенту, який показав повне знання матеріалу роботи, засвоїв основну літературу з теми дослідження, володіє практичними навиками, розуміє здійснені розрахунки, але при відповіді допускає деякі неточності, недостатньо глибоко інтерпретує отримані результати дослідження, при цьому викладає матеріал на достатньо високому рівні.

Оцінка "ЗАДОВІЛЬНО" виставляється студенту, який показав знання основного матеріалу роботи в обмеженому обсязі, але достатньому для розуміння основних питань досліджуваної економічної проблематики, слабо пов'язує теоретичні знання з практикою, доповідь і відповіді будує непослідовно. Допущені помилки у відповідях і в розрахунках студент може виправити під керівництвом викладача.

Оцінка "НЕЗАДОВІЛЬНО" виставляється, коли студент поверхово знає основний матеріал роботи, допускає грубі помилки у відповідях і в розрахунках, не розуміє, як застосувати отримані результати в практичній діяльності, не може логічно побудувати свою доповідь, з чого видно, що такий випускник не може продовжувати навчання або приступити до професійної діяльності після закінчення університету без додаткової підготовки.

6. Перелік використаних джерел

1. Державний стандарт України ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. – К.: Держстандарт України, 1996. – 36 с.
2. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради. 4-е видання, виправлене і доповнене /Автор-упорядник Л. А. Пономаренко, доктор технічних наук, професор. 0 К. : редакція "Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України", Вид-во "Толока", 2010. – 80 с. (Розділ 4. Основні вимоги до оформлення дисертацій, С. 45-62).
3. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2011. - № 9-10. – С. 2-11.
4. Довідник здобувача наукового ступеня: Зб. нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестац. наук. кадрів вищої кваліфікації / Упоряд. Ю. І. Цеков; за ред. В. Д. Бондаренка. – 5-е вид., випр. і допов. – К. : Ред. "Бюл. Вищої атестац. Коміс. України" : Вид-во "Толока", 2011. – 56 с.
5. Методичні поради до виконання дипломної роботи бакалавра з економіки для студентів спеціальності 7.050.107 "Економіка підприємства" всіх форм навчання / Укл.: Мікловда В. П., Слава С. С., Жихор О. Б. – Ужгород : УжНУ, 2004. – 37 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Завідувачу кафедри економіки,
менеджменту та логістики
проф. Мікловді В.П.,
студента спеціальності 6.050.100
"Економіка підприємства"
_____ форми навчання
Петренко Петра Івановича

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему дипломної роботи " Формування інноваційно-активних підприємств в галузях агропромислового комплексу" на матеріалах ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика".

"__" _____ 201_р.

Підпис студента

Додаток Б

Орієнтовна тематика для виконання дипломних робіт

1. Особливості створення та підвищення ефективності діяльності малих підприємств.
2. Економічне обґрунтування утворення акціонерного підприємства.
3. Економічне обґрунтування утворення спільного підприємства.
4. Обґрунтування напрямів удосконалення організаційної структури управління підприємством.
5. Внутрішньовиробниче управління підприємством і шляхи його вдосконалення.
6. Формування виробничої та організаційної структур підприємства в умовах ринку.
7. Економічне обґрунтування створення нових господарських структур у циклі "наука-виробництво".
8. Організація та напрями підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
9. Шляхи підвищення ефективності використання персоналу підприємства (організації).
10. Обґрунтування напрямів підвищення рівня використання основних засобів підприємства.
11. Дослідження співвідношення і ефективності різних форм відтворення основних засобів.
12. Підвищення ефективності діяльності допоміжних (обслуговуючих) цехів і господарств.
13. Шляхи підвищення ефективності ремонтного обслуговування технологічного обладнання.
14. Резерви й шляхи підвищення ефективності використання верстатного парку підприємства.
15. Резерви та основні напрями зниження матеріаломісткості продукції.
16. Дослідження шляхів і резервів ресурсозбереження на підприємстві.
17. Обґрунтування, проекту (програми) економії енергетичних ресурсів на підприємстві.
18. Формування і підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.
19. Обґрунтування напрямів прискорення обігу оборотних коштів на підприємстві.
20. Інвестиційна діяльність підприємства і заходи щодо її удосконалення.
21. Колективні форми організації праці та їхня ефективність.
22. Виробнича інфраструктура підприємства та шляхи підвищення її ефективності.
23. Організаційно-економічні заходи, спрямовані на скорочення циклу розробки та освоєння нової продукції.

24. Оцінка ефективності основних напрямів прискорення науково-технічного прогресу на підприємстві.
25. Оцінка ефективності інноваційних проектів підприємства.
26. Інноваційна діяльність підприємства і напрями підвищення її ефективності.
27. Оцінка ефективності організаційних інновацій на підприємстві.
28. Диверсифікація виробничої діяльності підприємства та її ефективність.
29. Економічне обґрунтування маркетингової стратегії підприємства.
30. Цінова стратегія підприємства і обґрунтування ринкових методів ціноутворення.
31. Формування політики збуту продукції на підприємстві.
32. Удосконалення форм і методів матеріально – технічного забезпечення виробництв.
33. Внутрішньофірмове планування на підприємстві та напрями його вдосконалення в сучасних умовах господарювання.
34. Бізнес-план як основа організації успішної підприємницької діяльності.
35. Матеріальне стимулювання персоналу підприємства і шляхи його вдосконалення.
36. Методи стимулювання праці управлінського персоналу.
37. Удосконалення оплати праці робітників та спеціалістів.
38. Вибір перспективних форм і систем оплати праці в ринкових умовах господарювання.
39. Ефективні шляхи підвищення якості і конкурентоспроможності продукції.
40. Управління якістю продукції на підприємствах у ринкових умовах господарювання.
41. Витрати на виробництво продукції, шляхи і резерви їх зниження.
42. Оцінка резервів підвищення продуктивності праці і можливостей їхнього використання.
43. Прогнозування витрат на виробництво нових виробів на етапі їх розробки і промислового освоєння.
44. Еколого-економічна безпека підприємства і методи її забезпечення.
45. Удосконалення калькулювання витрат, визначення ціни і рентабельності виробництва продукції за Національними стандартами.
46. Основні напрями підвищення прибутковості (дохідності) підприємства в ринкових умовах господарювання.
47. Інтенсифікація інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.
48. Розробка обґрунтування програми (проекту) санації підприємства.
49. Система заходів запобігання банкрутству підприємства.
50. Обґрунтування системи антикризових заходів на підприємстві.
51. Виробничий потенціал підприємства (цеху) і резерви підвищення ефективності його використання.
52. Управління ефективністю діяльності підприємства (організації).
53. Стратегія природоохоронної діяльності підприємства.
54. Організаційно-економічний механізм створення та функціонування СЕЗ

"Закарпаття".

55. Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства.
56. Особливості формування собівартості реалізованої продукції на підприємстві за Національними стандартами.
57. Аналіз та оптимізація витрат звичайної діяльності підприємства та їх вплив на фінансові результати.
58. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства.
59. Амортизаційна політика підприємства в ринкових умовах господарювання.
60. Автоматизація розрахунку виробничої собівартості та загально виробничих витрат на промисловому підприємстві.
61. Соціально-економічна ефективність діяльності інноваційно-активних підприємств в галузях АПК.
62. Формування інноваційно-активних підприємств в рекреаційно-туристичному комплексі.
63. Формування інноваційно-активних підприємств в галузях агропромислового комплексу.
64. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств туристичного комплексу.
65. Обґрунтування економічних важелів і системи стимулювання виробників екологічно безпечного продовольства.
66. Екологічні інновації в стратегії розвитку екотуризму.
67. Організаційно-економічні моделі системи і критерії оцінки екологічно безпечної продукції сільського господарства.
68. Стратегія розвитку підприємства.

Додаток В

Список рекомендованої літератури для виконання дипломної роботи

1. Гейк П. Вчись аналізувати ринок /П. Гейк, П. Джексон// Пер. з англ. – Львів: Сейбр-Світло, 1995. – 270 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-ІУ. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> (з урахуванням останніх змін в редакції станом на 26.10. 2011р.)
3. Економіка підприємства: [підручник] / за заг. ред. Й. М. Петровича. — Львів: «Новий Світ-2000», 2004. – 680 с.
4. Економічна енциклопедія : [у 3 т.]. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. / голова редакційної ради : Гаврилишин Б. Д. (голова) [та ін.]. Т. 3 / [відп. редактор Мочерний С. В. та ін.]. – 2002. – 952 с.
5. Економічна енциклопедія : [у 3 т.]. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. / голова редакційної ради : Гаврилишин Б. Д. (голова) [та ін.]. Т. 1 / [відп. редактор Мочерний С. В. та ін.]. – 2002. – 864 с.
6. Економічна енциклопедія : [у 3 т.]. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. / голова редакційної ради : Гаврилишин Б. Д. (голова) [та ін.]. Т. 2 / [відп. редактор Мочерний С. В. та ін.]. – 2002.– 952 с.
7. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / за ред. Л.В.Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка – К.: Ельга – Н, КНТ, 2009. – 780с.
8. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / за ред. З.О. Манів, І.М. Луцький. – К.: Знання 2004. – 580с.
9. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія бачення / М. М. Єрмошенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.
10. Жаліло Я. А. Економічна безпека України: критерії та механізми забезпечення / Я. А. Жаліло // Економічні проблеми ХХІ століття : міжнародний та український виміри; за ред. С. І. Юрія, Є В. Савельєва. – К. : Знання, 2007. – 595 с.
11. Закарпатська інформаційна система. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakarpattya.net>
12. Закарпатська Обласна державна адміністрація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua>
13. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. – К.: ВЕЛЕС, 2005. – 79 с.
14. Іванілов О.С. Економіка підприємства / О.С. Іванілов К.: ЦУЛ, 2009. – 728 с.
15. Ілляшенко С.М. Формування ринку екологічних інновацій: економічні основи управління: [монографія] / С.М. Ілляшенко , О.В. Прокопенко; за ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2002. – 250 с.
16. Класифікація видів економічної діяльності (NACE, Rev. 1.1 – 2002) ДК009:2005, затверджено наказом Держкомстату від 26 грудня 2005 року № 375, прийнято наказом Держспоживстандарту України від 26 грудня

- 2005 р. № 375/Збірник „Класифікація видів економічної діяльності”. – К., 2006. – 191 с.
17. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р., № 254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
  18. Кодекс законів України про працю(1971) зі змінами та доповненнями від 20.08.2006 р. Міністерство юстиції України. Кодекси України. К.: Форум. 2006.
  19. Кредісов А. І. Менеджмент для керівників / А. І. Кредісов, Є. Г. Панченко, В. А. Кредісов. – К. : Знання, 1999. – 342 с.
  20. Кузьмін О. Е. Сучасний менеджмент: [навч. прикладний посібник] / О. Е. Кузьмін. – Львів : Центр Європи, 1995. – 176 с.
  21. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: [навч. посіб.] / П.П. Микитюк. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 400 с.
  22. Мікловда В.П. Область еколого-економічного розвитку / В. П. Мікловда, М. І. Пітюлич. - Ужгород, 1999. – 66 с.
  23. Мікловда В.П. Регіональна стратегія розвитку підприємництва: [монографія] / В. П. Мікловда. – Ужгород: Карпати, 2006. – 216 с.
  24. Мороз С.М. Фінансові аспекти розвитку інфраструктури агробізнесу/ С.М. Мороз // Вісник Сумського державного аграрного університету. -1998. - № 2. – С. 226 - 231.
  25. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [структурно-логічний навч. посіб.] / С. Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2001. – 457 с.
  26. Податковий кодекс України від 02.12. 2010р. № 2755-ІУ. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  27. Підприємство в Україні. Проблеми становлення та розвитку/ [М.І. Долішній, М.А. Козоріз, В.П. Мікловда, А.С. Даниленко]. – Ужгород: Карпати, 1997. – 363 с.
  28. Про господарські товариства. [Електронний ресурс]: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  29. Про оплату праці. [Електронний ресурс]: Закон України від 24.03.1995 р. № 108 [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  30. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. [Електронний ресурс]: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-ІУ [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  31. Про акціонерні товариства. [Електронний ресурс]: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-УІ [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  32. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. [Електронний ресурс]: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-УІ [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  33. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. [Електронний ресурс]: Закон України від 30.06.1999 р. № 784-ХІУ [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

34. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. [Електронний ресурс]: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIU [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
35. Про внесення змін до податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. [Електронний ресурс]: Закон України від 04.11.2011 р. № 4014-УІ [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
36. Про затвердження положень (стандартів) бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
37. Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок. [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
38. Про захист економічної конкуренції. [Електронний ресурс]: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
39. Про інноваційну діяльність. [Електронний ресурс]: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
40. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року. [Електронний ресурс]: Закон України від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
41. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. [Електронний ресурс]: Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
42. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві. [Електронний ресурс]: Закон України від 17 жовтня 1990 р. № 400-XII [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=400-12>
43. Про сільськогосподарську кооперацію. [Електронний ресурс]: Закон України від 17.07.1997 р. № 469/97-ВР [чинний]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
44. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / Дж. Робинсон. – М.: Прогресс, 1986. – 471 с.
45. Савчук В.І. Системи управління конкурентоспроможністю: [підручник] / В.І. Савчук, Д.А. Корж. – Х.: Основа, 2003. – 245 с.
46. Самуельсон П. Экономика / П. Самуельсон, Д. Нордхаус. – М.: БИНОМ, 1997. – 800 с.
47. Статистичний збірник „Регіони України” 2011 / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. – Ч. II. – К., 2011. – 363 с.
48. Статистичний збірник „Регіони України” 2011/ Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. – Ч. II. – К., 2011. – 791 с.

49. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : ТОВ "Август Трейд", 2011. – 559 с.
50. Статистичний щорічник Закарпаття за 2010 / Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г. Д. Гриник. – Ужгород, 2011. – 543 с.
51. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.). Шляхом європейської інтеграції/Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін. – Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
52. Стратегія економічного та соціального розвитку Закарпатської області до 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua>
53. Сухарський В. С. Менеджмент : [навч. посіб.] / В. С. Сухарський. – Тернопіль : Астон, 2001. – 340 с.
54. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.]. К.: Знання, 2004. – с. 654.
55. Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. Економіка підприємства: [навч. посіб.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 436 с.
56. Тейлор Ф. У. Принципы научного менеджмента / Ф. У. Тейлор. – М. : Контролинг, 1991. – 104 с.
57. Теньков С. О. Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України : від 16 січня 2003 р. / Сергій Опанасович Теньков. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 720 с. – (Нормат. док. та комент.).
58. Уткин Э. А. История менеджмента / Э. А. Уткин. – М. : ЭКМОС, 1997. – 214 с.
59. Файоль А. Общее и промышленное управление / А. Файоль. – М. : Экономика, 1992. – 128 с.
60. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Маркетинг, 2002. – 892 с.
61. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг: [ученик] / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО "Интел-Синтез", 2000. – 640 с.
62. Федулова Л. І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні / Л. І. Федулова. – К. : „Фенікс”, 2005. – 320 с.
63. Федулова Л. І. Сучасні концепції менеджменту: [навч. посіб.] / Л. І. Федулова; за ред. Л. І. Федулової. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 244-249.
64. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : [навч. посіб.]/ Ю. С. Цал-Цалко. К.: Центр навчальної літератури, 2002. – 654 с.
65. Череп А. В. Управління інноваційним розвитком підприємств на основі реінжинірингу: [монографія] / А. В. Череп, Л. Г. Олейнікова, О. Г. Череп, О. В. Ткаченко. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2009. – 270 с.

66. Шершньова З. Є. Стратегічне управління [підручник] / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К. : КНБУ, 1999. – 384 с.
67. Шумпетер Й. Инновационность и предпринимательство: практика и принципы/ Й. Шумпетер. – М.: «Инфра», 1992. – С.166-180.
68. Шустіков А. А. Фінансова статистика [навч.-метод. посіб.]/ А. А. Шустіков. – К.: КНЕУ, 2003. – 205 с.
69. Шваб Л.І. Економіка підприємства. – Л.І. Шваб К.: Каравела, 2011. 416с.
70. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности. [Электронный ресурс]/ Г. Эмерсон. – Режим доступа: <http://allbookz.ru/publ/knigi/menedzhment>

Періодичні видання: Фінанси України, Статистика України, Економіка України, Актуальні проблеми економіки.

Фінансова та статистична звітність підприємств.

Положення (стандарти) бухгалтерського обліку затверджені наказом Міністерства фінансів України та зареєстровані в Міністерстві юстиції України.

Додаток Д

Реєстраційний номер _____
Дата _____

Міністерство освіти та науки, молоді та спорту України
Державний вищий навчальний заклад
„Ужгородський національний університет”
Інститут економіки та міжнародних відносин
Кафедра економіки, менеджменту та логістики

Петренко Петра Івановича

**Економічне обґрунтування маркетингової
стратегії підприємства**

(на матеріалах ЗАТ „Ужгородська швейна фабрика”)

ДИПЛОМНА РОБОТА БАКАЛАВРА

спеціальність 6.050.100 - Економіка підприємства

Допущена до захисту
Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та маркетингу,
д.е.н., професор
член-кореспондент НАН України
_____ Мікловда В.П.

„_____” _____ 2012 р.

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Кальницький А. Є.

_____ Виконавець:
_____

Ужгород – 2012

Додаток Е**Типовий бланк завдання**

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
 Державний вищий навчальний заклад
 "Ужгородський національний університет"
 Інститут економіки та міжнародних відносин
 Кафедра економіки, менеджменту та логістики
 Спеціальність 6.050.100 - Економіка підприємства

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри економіки,
 менеджменту та логістики,
 д.е.н., професор, чл.-кор. НАН України.

_____ Мікловда В.П.

(підпис)

" __ " _____ рік _____

(дата)

ЗАВДАННЯ

на бакалаврську роботу студента

Петренко Петро Іванович

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Економічне обґрунтування маркетингової стратегії підприємства (на матеріалах ЗАТ „Ужгородська швейна фабрика”)

_____ затверджена _____
 _____, пр. №__ від " __ " _____ 201__ р.

2. Термін виконання студентом
 роботи _____

3. Вихідні дані для роботи _____ статистичні й інформаційні матеріали, звіти підприємства, електронний ресурс

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки _____
 _____
 _____

5. Перелік графічного матеріалу _____
 _____
 _____

6. Дата видачі завдання на дипломну роботу бакалавра 1.03.201__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Найменування розділів роботи	Термін виконання	Примітки
Розділ 1. Теоретико-методичні засади та економічний зміст маркетингової стратегії підприємства		
1.1. Маркетингові стратегії, сутність та значення в діяльності підприємства		
1.2. Аналіз чинників, що впливають на формування маркетингової стратегії підприємства		
1.3. Маркетингове планування, як основа ефективної діяльності підприємства		
Розділ 2. Аналіз до формування маркетингової стратегії на ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика"		
2.1. Характеристика діяльності підприємства та оцінювання її результатів		
2.2. Аналіз власної конкурентної позиції на ринку		
2.3. Політика ціноутворення підприємства		
2.4. Формування маркетингової стратегії підприємства в сучасних умовах господарювання		
Розділ 3. Напрями вдосконалення маркетингової стратегії на ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика"		

Науковий керівник роботи: _____

Завдання прийнято студентом до виконання: _____

Додаток Ж
Приклад оформлення реферату роботи

РЕФЕРАТ

Дипломна робота бакалавра на тему: **Економічне обґрунтування маркетингової стратегії підприємства (на матеріалах ЗАТ „Ужгородська швейна фабрика”)**.

Дипломна робота бакалавра містить 70 сторінок, 12 таблиць, 7 рисунків, перелік використаних джерел з 80 найменувань на 7 сторінках, 5 додатків.

Ключові слова: маркетинг, стратегія, збут, швейні підприємства, ціноутворення, стимулювання, просування, реклама.

Об’єктом дослідження є процеси формування маркетингової стратегії підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад маркетингової стратегії підприємства, зокрема на підприємстві ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика".

Мета дипломної роботи бакалавра: обґрунтування теоретичних підходів та прикладних засад і рекомендацій стосовно формування і вдосконалення, а також планування маркетингової стратегії підприємства на перспективу.

Методи дослідження: діалектичний метод пізнання явищ і процесів, індуктивний і дедуктивний аналіз, методи групування, порівняльного та економіко-статистичного аналізу, методи постановки цілей і вироблення рекомендацій щодо вдосконалення маркетингової стратегії підприємства на перспективу.

На основі проведеного дослідження сформульовано основні напрями вдосконалення маркетингової стратегії на підприємстві. Отримані результати можуть бути використані для проекту удосконалення маркетингової стратегії на підприємстві ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика" та на інших споріднених підприємствах.

Додаток 3

Приклад змісту роботи

Тема :

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА *(на матеріалах ЗАТ "Ужгородська швейна фабрика")*

	ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1.	Маркетингові стратегії, сутність та значення в діяльності підприємства.....	6
1.2.	Аналіз чинників, що впливають на формування маркетингової стратегії підприємства.....	12
1.3.	Маркетингове планування, як основа ефективної діяльності підприємства	18
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ НА ЗАТ „УЖГОРОДСЬКА ШВЕЙНА ФАБРИКА”	22
2.1.	Характеристика діяльності підприємства та оцінювання її результатів.....	22
2.2.	Аналіз власної конкурентної позиції на ринку.....	28
2.3.	Політика ціноутворення підприємства.....	40
2.4.	Формування маркетингової стратегії підприємства в сучасних умовах господарювання.....	47
РОЗДІЛ 3	НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ НА ЗАТ "УЖГОРОДСЬКА ШВЕЙНА ФАБРИКА"	60
	ВИСНОВКИ.....	72
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
	ДОДАТКИ.....	81

Додаток К

Характеристика розділів дипломної роботи

Розділи	Загальна характеристика розділу	Структура, зміст розділу	Обсяг арк.
теоретичний	<p>Викладаються основні теоретичні та методичні положення щодо обраної проблеми. Розділ має носити проблемний характер. Автору слід показати глибокі знання сучасного стану економічної думки, виявити дискусійні та невирішені аспекти теми, своє ставлення до них, накреслити шляхи їх вирішення. Передбачає огляд значної кількості літературних джерел з обов'язковим посиланням на них.</p>	<p>1. Основні теоретичні та методичні положення щодо (теми роботи).</p> <p>1.1. Історико-економічний розгляд досліджуваної проблеми та аналіз її місця в системі сучасної економіки.</p> <p>1.2. Аналіз сучасних концепцій (підходів до розгляду) досліджуваної проблеми.</p> <p>1.3. Структурування проблеми та вибір конкретного напрямку дослідження.</p>	20
аналітичний	<p>На основі аналізу діяльності об'єкту дослідження, спеціальних економічних обстежень автор повинен виявити позитивні і негативні моменти, встановити причини недоліків, оцінити можливості щодо реалізації мети випускної роботи.</p>	<p>1. Аналіз діяльності об'єкта дослідження.</p> <p>1.1. Характеристика об'єкта дослідження (історія розвитку об'єкта, статус за формою власності, характер робіт та послуг, що виконує, взаємозв'язок з іншими підприємствами чи організаціями, виробнича та управлінська структура, загальний аналіз сучасного стану та перспективи розвитку).</p> <p>1.2. Аналіз узагальнюючих показників діяльності об'єкта дослідження.</p> <p>1.3. Аналіз часткових показників діяльності об'єкта.</p>	30
оптимізаційно-прикладний	<p>На основі проведеного аналізу автор повинен запропонувати конкретні заходи щодо реалізації мети роботи, зробити необхідні розрахунки і визначити соціально-економічну ефективність запропонованих заходів.</p>	<p>2. Обґрунтування шляхів вдосконалення діяльності (вирішення проблеми).</p>	25

Додаток Л

Контрольний список необхідних складових роботи

Перед представленням роботи керівнику перевірте. Будь ласка наявність у вашій роботі таких складових:

- титульний аркуш,
- типовий бланк завдання до роботи,
- відгук керівника,
- реферат
- зміст,
- вступ,
- основна частина з виділеними розділами і підрозділами,
- висновки,
- перелік використаних джерел,
- упорядковані та пронумеровані додатки.

Додаток М
Приклад оформлення таблиці

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки показників активу балансу за 2010-2011 рр.*

(на кінець року) тис. грн

АКТИВ	2010	2011	Абс. зміна	Відносн. зміна
1	3	4	5	6
залишкова вартість	1 477	980	-497	-33,65%
первісна вартість	2 509	2 630	121	4,82%
накопичена амортизація	(1 032)	(1 650)	-618	59,88%
Незавершене будівництво	244	135	-109	-44,67%
залишкова вартість	263 044	254 914	-8 130	-3,09%
первісна вартість	357 019	373 645	16 626	4,66%
знос	(93 975)	(118 731)	-24 756	26,34%
Довгострокові фінансові інвестиції	152	152	0	0,00%
Довгострокова дебіторська заборгованість	82	12	-70	-85,37%
Усього за розділом I	264 999	256 193	-8 806	-3,32%
Виробничі запаси	22 569	66 336	43 767	193,93%
Незавершене виробництво	4 874	5 698	824	16,91%
Готова продукція	6 104	1 218	-4 886	-80,05%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	139 095	89 678	-49 417	-35,53%
з бюджетом	75 054	23 874	-51 180	-68,19%
за виданими авансами	1 353	1 416	63	4,66%
Інша поточна дебіторська заборгованість	917	325	-592	-64,56%
в національній валюті	570	741	171	30,00%
в іноземній валюті	15 672	548	-15 124	-96,50%
Інші оборотні активи	2 927	22 601	19 674	672,16%
Усього за розділом II	269 135	212 435	-56 700	-21,07%
III. Витрати майбутніх періодів	177	322	145	81,92%
IV. Необоротні активи та групи вибуття.	-	-	-	-
Баланс	534 311	468 950	-65 361	-12,23%

*Джерело: Додаток „Баланс підприємства, форма №1”.

Додаток Н

Приклад оформлення рисунків, діаграм

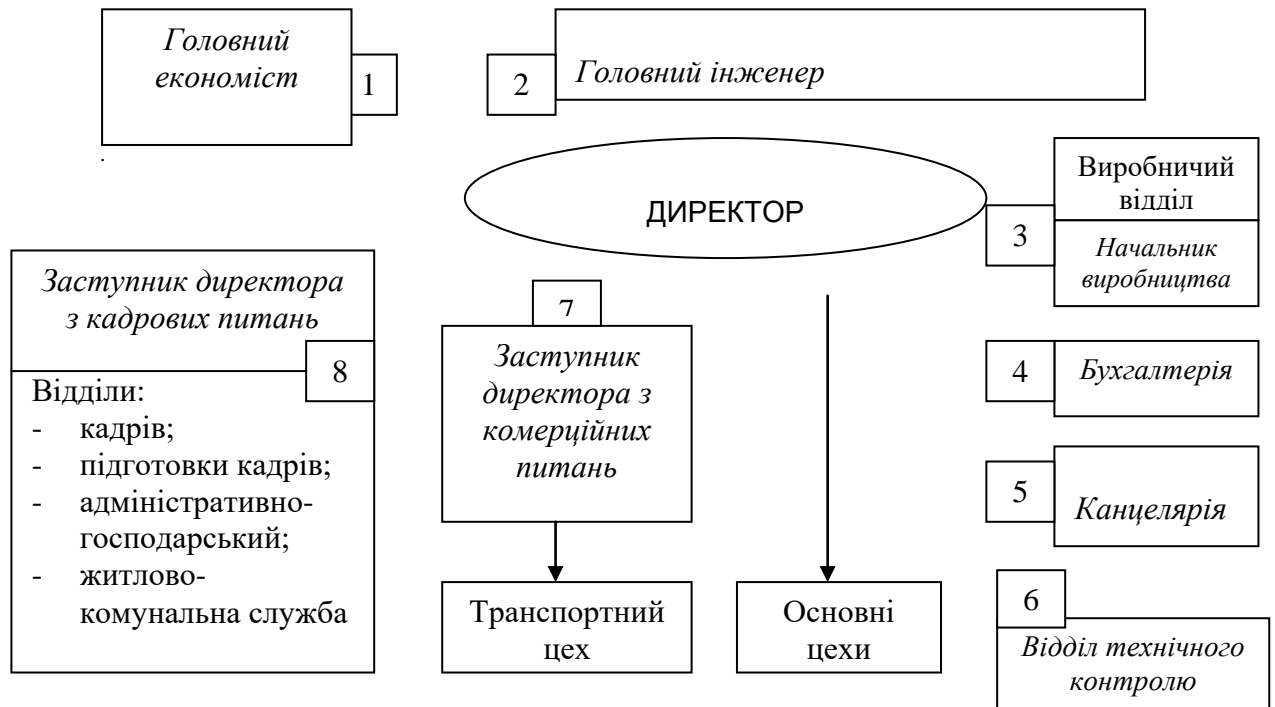

Рис. 1.1. Типова загальна структура промислового підприємства [6, с. 68].

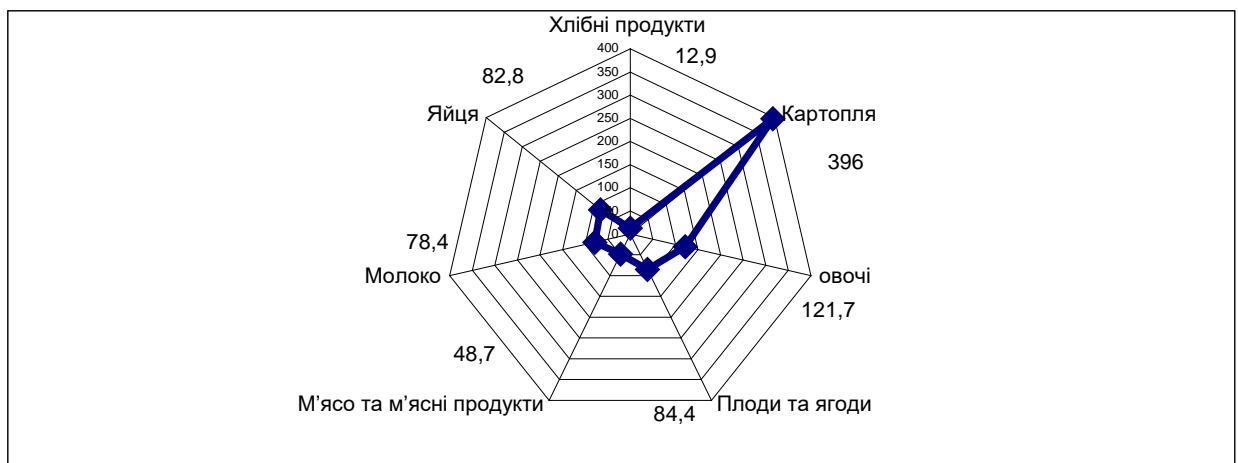

Рис. 1.1. Рівень самозабезпеченості основними видами продовольства в Закарпатській області у 2009 р. (виробництво до рекомендованих норм споживання, кг/особу), %

Рис. 1.1. Індекси інвестицій в основний капітал (до 1990р.; відсотків)*

*Джерело: [12, с. 158].

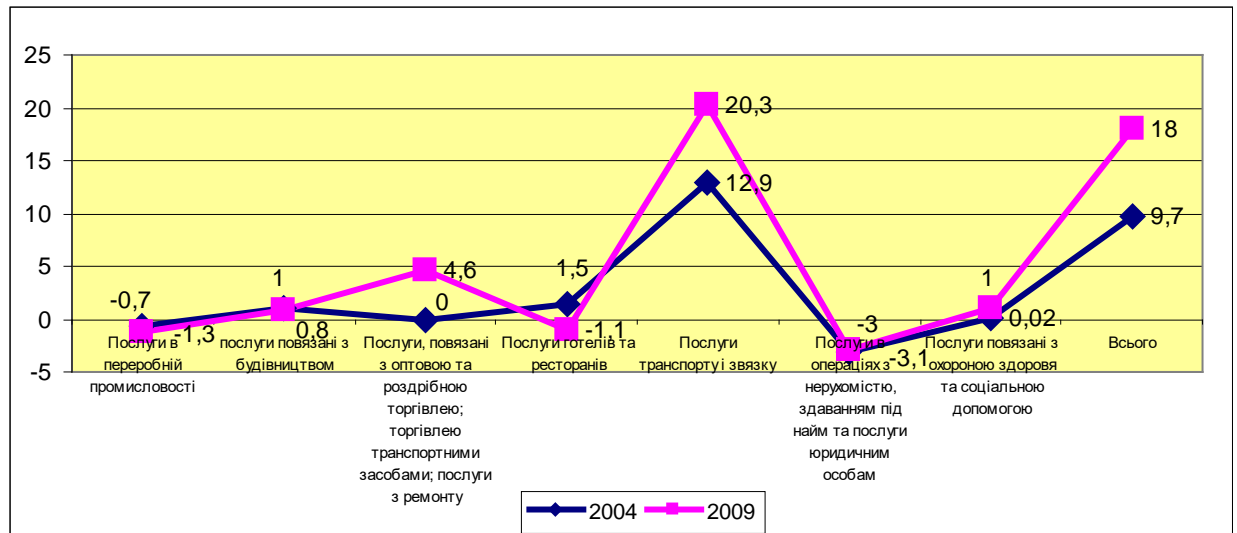

Рис. 1.1. Сальдо зовнішньої торгівлі послугами за видами економічної діяльності в Закарпатській області (млн. дол. США).

Додаток П
ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У
СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К. : НДІ "Укراгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Лущикина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).

1	2
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ — початку ХХ століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці : Рута, 2007. — 310 с.
Багато-томний доку-мент	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— .— (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— .— (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006— .— (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х. Право, 2002— .— Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006— .— (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с. 6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с. 3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, ХІІІ, [2] с. — (Ресурс 2000). 5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. — 215 с. 6. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.

1	2
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). 2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).
Депоновані наукові праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.
Атласи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика: зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи). 3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).

1	2
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України). 2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України). 3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).
Ката-логи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с. 3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с. 4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.
Бібліографічні показ-чики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с. 2. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кирись Б. О., Потлянь О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.

1	2
Авторські свідоцтва	1. А. с. 1007970 СССР, МКИ ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК ⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).
Частина книги, періодичного, продовжаного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17. 3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61. 4. Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14. 5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29. 6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20. 7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291. 8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33. 9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ—початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137—202.

1	2
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="403 219 1525 454">1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера. <li data-bbox="403 461 1525 734">2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс]: за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану. <li data-bbox="403 741 1525 943">3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”.

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов’язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов’язкові чи обов’язкові та факультативні елементи. Обов’язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять у будь-якому описі.

Проміжки між знаками та елементами опису є обов’язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

3. У списку опублікованих праць здобувача, який наводять в авторефераті, необхідно вказати прізвища та ініціали всіх його співавторів незалежно від виду публікації.